

# **POLSKIE TOWARZYSTWO OCHRONY PTAKÓW**

Sekretariat PTOP; ul. Ciepła 17; 15-471 Białystok

*Tel.:/Fax.: 0856642255*

*e-mail.: sekretariat@ptop.org.pl; www.ptop.org.pl*

## **Inwentaryzacja ptaków na alternatywnym wariancie obwodnicy Augustowa przez Chodorki**

### **Opracowali:**

mgr Łukasz Meina

mgr Arkadiusz Gorczewski

na podstawie badań własnych i Sławomira Niedzwieckiego

### **Zatwierdził:**

mgr inż. R. Kalski

## SPIS TREŚCI:

<b>Opis metod inwentaryzacji, obróbka danych .....</b>	<b>3</b>
<b>Występowanie i rozmieszczenie gatunków w obrębie proponowanego, alternatywnego wariantu obwodnicy Augustowa.....</b>	<b>4</b>
<i>A03o. Bocian Czarny. Ciconia nigra. ....</i>	<i>4</i>
<i>A031. Bocian biały. Ciconia ciconia. ....</i>	<i>4</i>
<i>A081. Błotniak stawowy. Circus aeuroginosus. ....</i>	<i>4</i>
<i>A089. Orlik krzykliwy. Aquila pomarina. ....</i>	<i>5</i>
<i>A104. Jarząbek. Bonasa bonasia.....</i>	<i>5</i>
<i>A122. Derkacz. Crex crex.....</i>	<i>5</i>
<i>A119. Kropiatka. Porzana Porzana. ....</i>	<i>5</i>
<i>A127. Żuraw. Grus Grus. ....</i>	<i>6</i>
<i>A223. Włochatka. Aegolius funerus.....</i>	<i>6</i>
<i>A236. Dzięcioł czarny. Dryocopus martius. ....</i>	<i>6</i>
<i>A238. Dzięcioł Średni. Dendrocopus medius. ....</i>	<i>7</i>
<i>A246. Lerka. Lulula arborea. ....</i>	<i>7</i>
<i>A255. Świergotek polny. Anthus campestris.....</i>	<i>7</i>
<i>A320. Muchotówka mała. Ficedula parva. ....</i>	<i>7</i>
<i>A338. Gąsiorek. Lanius collurio. ....</i>	<i>8</i>
<i>A379. Ortolan. Emberiza hortulana. ....</i>	<i>8</i>
<b>Podsumowanie .....</b>	<b>9</b>
<b>Literatura .....</b>	<b>10</b>

## Opis metod inwentaryzacji, obróbka danych

**Szczegółowa Inwentaryzacja Wybranych Gatunków Ptaków** - została przeprowadzona przy zastosowaniu uproszczonej wersji Metody Kartograficznej (7 wizyt terenowych – 5 dziennych i 2 nocne w okresie III – VII 2007) oraz objęła **tylko gatunki wymienione w I załączniku Dyrektywy Ptasiej**.

Ze względu na specyfikę przedsięwzięcia, a także w celu wykrycia ptaków, których rewiry lęgowe tylko częściowo znajdują się w pasie 750 m od planowanego przebiegu drogi inwentaryzację przeprowadzono również na terenach położonych poza wyznaczonym pasem. W zależności od siedliska badaniami objęto strefę do 1 – 1,5 km od planowanego przebiegu drogi.. Pierwszym etapem inwentaryzacji był rekonesans terenowy w czasie, którego wyróżniono i sklasyfikowano siedliska przyrodnicze pod kątem występowania poszczególnych gatunków ptaków. Kolejnym krokiem była dokładna penetracja wyróżnionych siedlisk celem stwierdzenia występowania lub gniazdowania konkretnych gatunków ptaków. Gniazdowanie danego gatunku stwierdzono na podstawie obecności śpiewających samca, osobników wykazujących zachowania tokowe lub po wykryciu gniazda bądź dziupli. Potwierdzeniem gniazdowania była, co najmniej dwukrotna obecność osobnika danego gatunku wykazującego zachowania lęgowe, w tym samym rejonie w okresie czasu dłuższym niż dwa tygodnie. Na podstawie tych stwierdzeń wyznaczono rewiry lęgowe poszczególnych gatunków ptaków. Ponadto w przypadku niektórych gatunków w celu zwiększenia wykrywalności zastosowano stymulację głosową. Posłużono się głosami następujących gatunków ptaków: derkacz (*Crex crex*), kropiatka (*Porzana porzana*), włośchatka (*Aegolius funereus*), sóweczka (*Glacidium passerinum*).

## **Występowanie i rozmieszczenie gatunków w obrębie proponowanego, alternatywnego wariantu obwodnicy Augustowa**

### ***A030. BOCIAN CZARNY. CICONIA NIGRA.***

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Na całym badanym terenie nie gniazda tego gatunku. Żerujące ptaki widywano na śródleśnych oczkach leśnych w kompleksie lasu pomiędzy miejscowościami Józefowo i Kurianka II. Tam też obserwowano przelotne ptaki

### ***A031. BOCIAN BIAŁY. CICONIA CICONIA.***

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Na całym badanym terenie zlokalizowano 27 czynnych gniazd bociana białego. Najwięcej (15) gniazd stwierdzono w północnej części omawianego terenu, w okolicach wsi: Józefowo, Pijawne Małe, Kierzek.

**Biotop:** Gniazda były zlokalizowane na dachach domów, słupach trakcji energetycznej lub słupach z platformą. Największe zagęszczenie bociana odnotowano w północnej części badanego terenu w rejonie wsi Józefowo, Franciszkowo, Pijawne Małe, Osińskiej Budy, Kierzek i Poddudówek. Żerujące ptaki widywano nawet w odległości 4 km od gniazda na różnego typu terenach otwartych – polach, łąkach, pastwiskach, ugorach, obrzeżach cieków wodnych, rowach melioracyjnych i stawach.

### ***A081. BŁOTNIAK STAWOWY. CIRCUS AEUROGINOSUS.***

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Odnotowano 1 stanowisko tego gatunku. Było ono zlokalizowane na śródpolnym oczku wodnym porośniętym turzycą, pałąką wodną i krzakami wierzby w pobliżu zabudowań wsi Osińska Buda.

**Biotop:** Stanowisko błotniaka stawowego było zlokalizowane na śródpolnym oczku wodnym porośniętym turzycą, pałąką wodną i krzakami wierzby w pobliżu zabudowań wsi Osińska Buda. Żerujące ptaki widywano w znacznej odległości od miejsca gniazdowania na wszelkiego rodzaju wilgotnych terenach otwartych.

Na całym badanym terenie widywano również żerujące osobniki z par gniazdujących poza terenem badań (prawdopodobnie ptaki te gniazdowały nad jeziorem Necko, w okolicy miejscowości Tartak - Płociczno oraz nad innymi pobliskimi zbiornikami wodnymi).

**A089. ORLIK KRZYKLIWY. AQUILA POMARINA.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Na badanym terenie nie zlokalizowano gniazda tego gatunku. Żerujące ptaki widywano na łąkach w rejonie miejscowości Kurianki I i II oraz Stoki. Ptaki wraz z upolowaną zdobyczą odlatywały w kierunku północno-wschodnim co sugeruję iż gniazdo tego gatunku znajduje się w kompleksie leśnym na zachód od wsi Bakaniuk (tj ok. 2-3 km od planowego przebiegi drogi)..

**A104. JARZĄBEK. BONASA BONASIA.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** W 2006 roku w obrębie badanego obszaru wykryto 1 rewir jarząbka. W 2007 roku nie prowadzono specjalnych poszukiwań gatunku, jednak bardzo prawdopodobne jest, iż rewir ten cały czas jest zajęty.

**Biotop:** Rewir wykryty w 2006 roku stanowił żyzny bór sosnowy z silnie rozbudowanym podszytem w skład którego wchodziła leszczyna.

**A122. DERKACZ. CREX CREX.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Stwierdzono 3 odzywające się samce derkacza. Jeden odzywał się na łąkach koło wsi Poddubówek, a dwa inne na południe od wsi Stoki.

**Biotop:** Biotop derkacza gniazdującego w pobliżu wsi Poddubówek stanowiła mozaika nieużytków, pastwisk oraz łąk kośnych zlokalizowanych w obrębie i pobliżu śródpolnego zbiornika wód opadowych. Biotop derkaczy gniazdujących na południe od wsi Sotoki stanowiły łąki kośne w obniżeniu terenu przez który przepływa zmeliorowany ciek wodny. W drugiej połowie czerwca i lipcu po skoszeniu tychże łąk ptaki odzywały się z okolicznych pól uprawnych i nieużytków porastających obrzeża cieku wodnego.

**A119. KROPIATKA. PORZANA PORZANA.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Stwierdzono 4 nawołujące samce kropiatki w okolicach wsi Józefowo.

**Biotop:** Biotop kropiatki stanowiły śródpolne oczka wodne i tereny podmokłe przy istniejących rowach melioracyjnych oraz obniżeniach terenu. Obszar ten porośnięty był turzycą, pałąką wodną oraz krzakami wierzb.

#### ***A127. ŻURAW. GRUS GRUS.***

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Stwierdzono 2 pary żurawi, na północ i południe od wsi Józefowo.

**Biotop:** Żurawie gniazdowały na terenie śródpolnych oczek wodnych porośniętych krzakami wierzb oraz olsem. Był to teren trudno dostępny przez cały okres badań zalany wodą.

Żerujące ptaki, a następnie pary z młodymi widywano na okolicznych łąkach, pastwiskach, polach uprawnych i otwartych oczkach wodnych.

#### ***A223. WŁOCHATKA. AEGOLIUS FUNERUS.***

**Status w obrębie badanego terenu:** Stwierdzono rewir 1 pary w lesie koło wsi Poddubówek.

**Biotop:** Biotop włośchatki bór sosnowy z dużym udziałem świerka w podszycie.

#### ***A236. DZIĘCIOŁ CZARNY. DRYOCOPUS MARTIUS.***

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Odnotowano 4 pary dzięcioła czarnego. Stanowiska są równomiernie rozmieszczone na całej długości tego wariantu.

**Biotop:** Połuniowe stanowisko dzięcioła czarnego znajdowało się w stosunkowo niedużym lesie sosnowym na południe od rzeki Kamienny Bród. Para gniazdująca w pobliżu Choderek zajmowała ols porastający doliną rzeki Rospuda oraz bory sosnowe porastające stoki doliny. Para dzięcioła czarnego gniazdująca w rejonie Józefowa zasiedlała bór z dużym udziałem świerka, licznymi podmokłymi obniżeniami terenu porośniętymi olszą i brzozą oraz wydzieleniami porośniętymi dębina. Żerujące ptaki widywano również poza zwartym kompleksem lasu – na śródpolnych oczkach porośniętych olsem i świerczyną. W rejonie Podbudówka dzięcioł czarny zajmował bór sosnowy.

**A238. DZIĘCIOŁ ŚREDNI. *DENDROCOPUS MEDIUS*.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Odnotowano 2 pary dzięcioła średniego koło wsi Józefowo i Poddubówek.

**Biotop:** W okolicy Józefowa dzięcioł średni gniazdował w obniżeniu terenu porośniętym olsem i brzeziną. Żerujące ptaki widywano na obrzeżu położonego na południowy wschód pobliskiego zwartej kompleksu leśnego, w skład którego wchodził głównie dąb. Podobny biotop zasiedlała para gniazdująca w pobliżu miejscowości Podbudówek.

**A246. LERKA. *LULULA ARBOREA*.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Odnotowano 8 rewirów lerki, z czego 6 par występowało w 2 skupiskach (w dolinie rzeki Kamienny Bród oraz w okolicach wsi Sucha Wieś).

**Biotop:** Ptaki gniazdujące w dolinie rzeki kamienny Bród zajmowały skraj sosnowego drzewostanu sąsiadującego z łąkami i polami. Łąki zarośnięte małymi sosnami pochodzącymi z naturalnego obsiewu. Lerka zasiedlała również wszelkiego typu nieużytki porośnięte ubogą murawą oraz nie użytkowane pola.

**A255. ŚWIERGOTEK POLNY. *ANTHUS CAMPESTRIS*.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Odnotowano 2 stanowiska świergotka polnego koło Choderek i Osińskiej Budy.

**Biotop:** W rejonie Choderek świergotek polny zasiedlał nie obsiane, ubogie pole w pobliżu lasów sosnowych. W rejonie Osińskiej Budy ptaki gniazdowały na kartoflisku.

**A320. MUCHOŁÓWKA MAŁA. *FICEDULA PARVA*.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Odnotowano 1 stanowisko muchołówki małej, znajduje się ono w lesie na wschód od wsi Kurhanki II.

**Biotop:** Śpiewającego samca odnotowana w śródleśnym podmokłym obniżeniu

porośniętym olszyną. W otoczeniu tego obniżenia znajdował się las mieszany z dużym udziałem dębu.

**A338. GĄSIOREK. *LANIUS COLLURIO*.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Stwierdzono 19 rewirów gąsiorka, gatunek rozmieszczony na całym inwentaryzowanym obszarze, wyraźnie liczniej jednak w części północnej.

**Biotop:** Ptaki gnieździły się przeważnie w zakrzaczeniach i małych zadrzewieniach w obrębie łąk, rzadko pól. Niektóre pary gniazdowały w pobliżu zabudowań gospodarskich przeważnie w starych i zaniedbanych sadach i ogrodach.

**A379. ORTOLAN. *EMBERIZA HORTULANA*.**

**Status w zasięgu oddziaływania drogi:** Odnotowano 4 stanowiska gatunku. Dwa śpiewające samce stwierdzono na wschód od wsi Józefowo oraz pojedyncze, śpiewające samce koło wsi Pruska Wielki i Mała.

**Biotop:** Samce stwierdzono wśród alei drzew (gł. topole) przy lokalnych, żwirowych drogach. W rejonie Józefowa dwie pary ortolany zasiedlały ubogie, piaszczyste pola uprawne z pojedynczymi starymi sosnami i zakrzaczeniami na miedzach.



## **Podsumowanie**

Na badanym terenie stwierdzono gniazdowanie 14 gatunków ptaków objętych ochroną w ramach Dyrektywy Ptasiej. Łącznie wykazano występowanie 79 par ptaków z 14 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej UE, narażonych na negatywne oddziaływanie drogi. Ponadto w pasie 750 m od planowanego przebiegu drogi znajdują się żerowiska orlika krzykliwego i bociana czarnego.

Największą różnorodność gatunków oraz zagęszczenia par lęgowych stwierdzono w części północnej omawianego obszaru - w okolicach wsi Józefowo, Osińska Buda, Pijawne Małe i Poddubówek. Na szczególną uwagę i ochronę zasługują tu liczne oczka wodne oraz zbiornik wód opadowych w rejonie miejscowości Podbudówek, będące siedliskiem większości stwierdzonych gatunków „naturowych” oraz innych równie cennych gatunków wodno-błotnych nie objętych ochroną w ramach Dyrektywy Ptasiej UE. Między innymi stwierdzono tu gniazdowanie takich gatunków jak: kokoszka wodna, krzyk, czajka, łozówka, rokitniczka, świerszczak, pliszka żółta, dziwonka i potrzos. Ze względu na powyższe obszary ten zasługuje na włączenie do OSOP ”Puszcza Augustowska”

## Literatura

1. Dziennik Ustaw 1995. Rozporządzenie ministra ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa z dnia 6 stycznia 1995 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Nr. 15, poz. 61.
2. Głowaciński Z. (red.) 2001. Polska czerwona księga zwierząt. PWRiL. Warszawa.
3. Hagemeyer W.J.M., Blair M.J. (red.) 1997. The EBCC Atlas of European Breeding Birds. Their distribution and abundance. T. and A.D. Poyser. London.
4. Makomaska-Juchiewicz M. & Tworek S. 2003. Ekologiczna sieć NATURA 2000 – problem czy szansa. Kraków.
5. Polski Atlas Ornitologiczny 1986. Instrukcja zapisu obserwacji i wypełniania formularzy atlasowych. Komunikat 2, SO IE PAN, Gdańsk.
6. Tomiałojć L. 1970. Badania ilościowe nad synantropijną awifauną łęgową Legnicy i okolic. Acta Orn. 12: 295-592.
7. Tomiałojć L. 1971. Uwagi o stosowaniu ocen "częstości" i liczebności ptaków. Prz. zool. 15, 1: 79-91.
8. Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2005. Awifauną Polski. Rozmieszczenie, liczebność, zmiany. PTPP "pro Natura", Wrocław.
9. Tucker G.M., Heath M.F., Tomiałojć L., Grimmet R.F.A. (red.) 1994.
10. Birds in Europe. Their conservation status. BirdLife International. Cambridge.